

Latviešu strēlnieki: no vienotības līdz šķelšanai

Latviešu strēlnieku bataljonu
virsnieka krūšu nozīme, izgatavota
Petrogradā firmā "Erhard"

Latviešu strēlnieku pulku virsnieka
krūšu nozīme ar Atbrīvošanās cīņu
laikā pieliktu Latvijas armijas saulīti

Latviešu strēlnieku bataljonu
kareivja krūšu nozīme

Latviešu strēlnieku pulku kareivja
krūšu nozīme, 1917. g.
Pēc Februāra revolūcijas nolauztas
cariskās Krievijas simbola —
divgalvainā ērgļa galvas

Latviešu strēlnieku pulku virsnieka
krūšu nozīme ar pieliktu
Sarkanās armijas zvaigzni

Paštaisīta latviešu strēlnieku
krūšu nozīme

LATVIEŠU STRĒLNIEKI: NO VIENOTĪBAS LĪDZ ŠĶELŠANAI

TĒMAS AKTUALITĀTE

Atkarībā no valdošās ideoloģijas vienmēr ir bijis izdevīgi kaut ko no latviešu strēlnieku vēstures vai nu noklusēt, vai, gluži otrādi, padarīt strēlniekus par mītu.

Latvijas Kara muzejā izveidotā ekspozīcija par latviešu strēlnieku karagaitām Pirmajā pasaules karā (1914–1918) un dažādās Krievijas Pilsoņu kara (1918–1922) frontēs ir vienīgā zināmā strēlniekiem veltītā plašākā ekspozīcija pēc Latvijas neatkarības atgūšanas, bet vēsturnieka V. Bērziņa monogrāfija “Latviešu strēlnieki: drāma un tragēdija” (Rīga, 1995. – 288 lpp.) – vienīgā pēdējo desmit gadu grāmata par latviešu karavīriem Pirmā pasaules kara laikā.

Tāpat kā Pirmā pasaules kara gados, arī mūsdienās notiek manipulācijas ar strēlnieku tēmu. Runas par nepieciešamību pārvietot strēlnieku pieminekli nu jau norimušas, toties joprojām tiek cīlāts jautājums par iespēju no Strēlnieku laukuma aizvākt Okupācijas muzeju, jo tas, lūk, esot bijušais Sarkano strēlnieku muzejs. Ar vārdu “*sarkanie*” strēlnieki tika apzīmogoti pēc Pirmā pasaules kara un Krievijas Pilsoņu kara beigām.

Tomēr Pirmā pasaules kara un Krievijas Pilsoņu kara latviešu strēlnieku vēsture ir nozīmīga Latvijas vēstures tēma.

MĒRĶIS

Izveidot argumentētu viedokli par latviešu strēlnieku lomu un nozīmi Pirmā pasaules kara gados.

UZDEVUMI

Izmantojot dažādu veidu vēstures avotus, noskaidrot:

- kāpēc latvieši brīvprātīgi pieteicās strēlnieku bataljonos;
- kāpēc notika latviešu strēlnieku pulku politizēšanās;
- kāpēc strēlnieku pulkos sākās šķelšanās.

Pirmā pasaules kara notikumi radikāli mainīja visu Krievijas impērijas sabiedrības slāņu priekšstatus par impērijas vienotību un cara monarhijas pamatu nesatricināmību.

Pirmā plašākā uzskatu sadursme notika jau 1905. gada revolūcijas laikā, taču patvaldībai vēl pietika spēka, lietojot visus līdzekļus (no represijām līdz reformām), apspiest nemierus un radīt sabiedrībā veismīgas attīstības ilūziju. Tomēr pilsoniskās sabiedrības veidošanās Krievijā bija lēna un mokoša – indivīda iespējas izvēlēties karjeru galvenokārt noteica piederība kārtai. Vēl komplicētākas bija nacionālās attiecības. Dažādās impērijas daļās ik pa brīdim izskanēja prasība pēc autonomijas. Sevišķi izteiktas separatistu kustības bija vērojamas bijušās Polijas–Lietuvas valsts teritorijās un Kaukāza reģionā. Baltijā autonomijas ideja tika apspriesta tikai ļoti šaurās aprindās: vācbaltu elite klusībā bija samierinājusies ar t. s. Baltijas autonomijas

zaudēšanu, taču bija saglabājusi senās kārtu privilēģijas, savukārt daļa latviešu inteliģences gan loloja ideju par autonomiju, tomēr lielākas cerības saistīja ar visaptverošām valsts līmeņa sociālām reformām.

Pirmā pasaules kara priekšvakarā patvaldība izvērsa plašu pret Vāciju vērstu propagandu. Pirmajos kara mēnešos, kad Latvijas teritorija kļuva par piefrontes joslu, patriotisms un šovinizisms krasi pieauga. Ievērojama sabiedrības daļa Vāciju un vāciešus uzlūkoja par seniem vēsturiskiem ienaidniekiem. Tomēr nacionālo karaspēka vienību – strēlnieku bataljonu veidošana 1915. gadā risinājās visai lēni, un organizatoriem bija jāizvērs plaša aģitācija, apceļojot pie sabiedrības patriotiskajām jūtām.

Jau pēc kara daudzi bijušie strēlnieki savās atmiņās uzsvēra, ka viņu izvēli stāties bataljonos noteica tieši patriotisms un savas zemes – Latvijas mīlestība. Jāuzsver arī, ka vēstures literatūrā lietotais apzīmējums “latviešu strēlnieki” ir ļoti šaurs un rada priekšstatu, ka bataljonos stājās tikai latvieši, taču datu izpēte liecina, ka tur bija pārstāvēti visi Latvijas iedzīvotāji – ne tikai latvieši, bet arī krievi, igauņi, lietuvieši, poļi un pat vācieši.

Līdz 1916.–1917. gada mijai strēlniekiem bija tikai viena izvēle – tēvzemes aizstāvēšana. Tomēr 1917. gadā, mainoties politiskajai situācijai Krievijā, strēlnieku vidū pieauga dažādu politisko spēku ietekme. Latviešu strēlniekiem bija augsts vispārējās izglītības līmenis, taču daudziem no viņiem nebija politiskās pieredzes. Cariskajā Krievijā nebija gandrīz nekādu demokrātisko tradīciju, vienkāršajam cilvēkam bija grūti orientēties politiskajā situācijā, tāpēc politiskajām partijām bija iespēja manipulēt ar cilvēkiem. Tajā pašā laikā politisko spēku cīņā par varu “cilvēks šinelt” un “cilvēks ar šauteni” bija būtisks faktors. Krievijas impērijai liktenīgajā 1917. gadā pieauga strēlnieku loma dažādos politiskos notikumos, un, pat vērtējot tā laika sarežģītās norises no laika distances, grūti novilkt stingru robežu starp strēlnieku pašu pārliecību un likteņa sakrītībām. Vēl grūtāk izvērtējama strēlnieku loma Pirmā pasaules kara beigu posmā, kad izšķīrās jautājums par Latvijas valstiskumu.

Pastkarte. Jānis Roberts Tilbergs (No Latvijas Kara muzeja fonda)

STUNDAS NORISE

1.	Var būt videofilma ar Pirmā pasaules kara epizodēm.	Dalībnieki jau sēž pa grupām.	3 min.
2.	Skolēni saņem avotu tekstus. Klasē var ienākt trīs cilvēki, kuri iejutušies strēlnieku lomās un izstāsta savas biogrāfijas.	Frīdrihs Briedis, Līna Čanka, Jukums Vācietis	3 min.
3.	Uzdevums darba grupām a) 10 min. izpētīt avotus un uzrakstīt vismaz piecus motīvus, kāpēc cilvēki stājās latviešu strēlnieku bataljonos; b) prezentēt motīvus (izveidoto tabulu). Tekstos skolēni var atrast šādus iestāšanās motīvus: - tēvzemes mīlestība; - Kurzemes okupācija un vāciešu tuvošanās Rīgai; - atliecība vāciešiem par Austrumprūsijā kritušajiem; - cīņa pret vāciešiem un Vāciju kā vēsturisko ienaidnieku; - militārā dienesta turpināšana Latvijas teritorijā un latviskā vidē; - nevēlēšanās doties bēgļu gaitās uz Krieviju; - patriotiskās jūtas; - pārgalvība, avantūrisms, piedzīvojumu kāre; - iespēja sevi apliecināt.	Darba grupas saņem aploksnas, kurās ir: - fotogrāfijas un dzīvesstāsti; - kartes; - laika līnija; - pastkartes; - tēmas pamatojuma teksts; - tabula "Strēlnieku nacionālais sastāvs"; - rakstītie avoti.	10 min.
4.	Darba grupu prezentācijas. Katra nākamā grupa nosauc tikai tos motīvus, kuri vēl nav minēti.	Grupu prezentācijas.	5 min.
5.	Uzrakstīt secinājumu par to, kurš motīvs bija dominējošais.	Viens pārstāvis raksta, otrs nosauc šo motīvu. <u>Secinājums.</u> Tēvzemes Latvijas aizstāvēšana pret ienaidnieku.	1 min.
6.	<u>Jautājums.</u> Ko strēlnieki saprata ar dzimteni (tēvzemi)?	Var minēt konkrētu teritoriju u. tml. <u>Secinājums.</u> Šāda izpratne par dzimteni, tēvzemi saglabājās līdz 1917. gadam.	1 min.
7.	Izpētīt laika līniju un atbildēt uz jautājumu "Kādas izmaiņas 1917. gadā notika Krievijā?"	Darbs ar laika līniju.	1 min.
8.	Skolotājs veido jaunas/citas grupas ar šādiem nosacītiem nosaukumiem: "Lielinieku pulkā"; "Ejam mājās!"; "Neizklīst, bet palikt kopā kaut kur Krievijā".	Jaunu/citu grupu veidošana.	1 min.
9.	Pēc 1917. gada maiņījās latviešu strēlnieku uzskati – viņi devās uz Krieviju un karoja Pilsu kara frontēs vai nu padomju varas pusē (t. s. sarkanie strēlnieki), vai baltgvaru armiju sastāvā, bet citi palika Latvijā. Grupām avotos jāatrod strēlnieku rīcības/izvēles pamatojums. <u>Uzdevums.</u> Atrast tekstos pamatojumu strēlnieku izvēlei.	Dalībnieki sadalās trīs grupās. Katrai grupai izdala noteiktu materiālu kopu. Aploksnas ar materiāliem: "Lielinieku pulkā"; "Ejam mājās!"; "Neizklīst, bet palikt kopā kaut kur Krievijā!"	7 min.

10.	<u>Uzdevums.</u> Prezentēt strēlnieku izvēles motīvus un, klausoties prezentācijas, rast atbildi uz jautājumu "Kas veicināja strēlnieku šķelšanos?". Iespējamie secinājumi varētu būt: • notikumu attīstība frontē; • politiskās situācijas maiņa Krievijā; • dažādo politisko spēku manipulēšana ar cilvēkiem; • politiskās pieredzes uzkrāšana, politiskās darbības pieredzes trūkums; • vēlme izdzīvot; • situācijas bezcerīgums; • nejaušība, liktenis.	Prezentācijas, tad grupa diskutē un atbild uz jautājumu "Kas veicināja strēlnieku šķelšanos?".	5 min.
11.	<u>Individuāls darbs.</u> Skolēni saņem pastkaršu kopijas. Katrs skolēns raksta pastkarti uz mājām saviem tuviniekiem un pamato savu izvēli.	Fonā var skanēt kāda strēlnieku dziesma. Uzrakstīto tekstu var nolasīt stundas beigās vai nākamās stundas sākumā.	8 min.

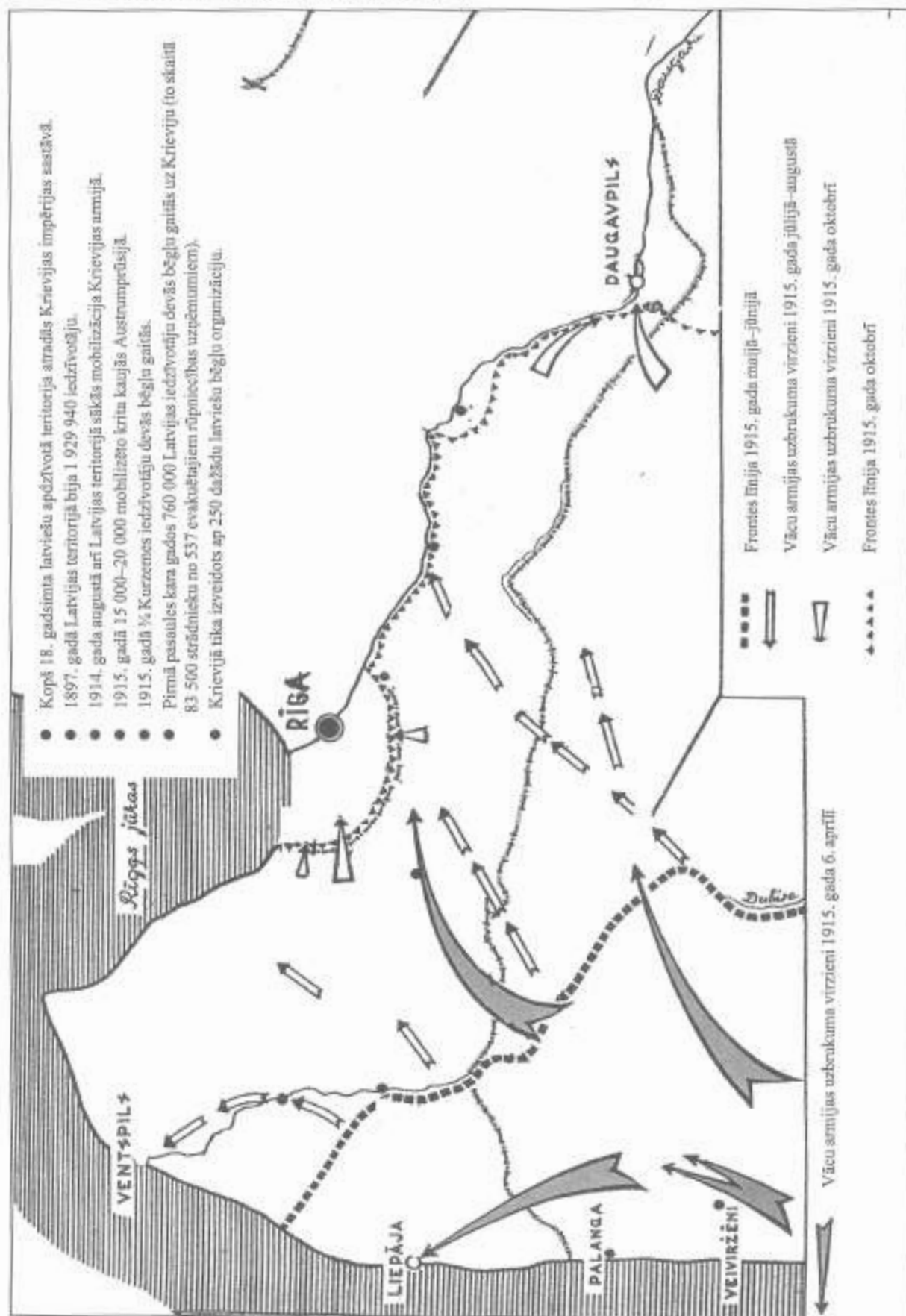
NOTIKUMU HRONOLOĢIJA*

Latvijas teritorijā	Krievijas impērijā	Citur
1915. gada jūlijs – tiek organizēti latviešu strēlnieku bataljoni.		
1916. gada oktobrī strēlnieku bataljoni tiek pārveidoti par pulkiem. Gada beigās astoņos strēlnieku pulkos (1. Daugavgrīvas, 2. Rīgas, 3. Kurzemes, 4. Vidzemes, 5. Zemgales, 6. Tukuma, 7. Bauskas un 8. Valmieras), kuri ietilpst Krievijas XII armijā, ir aptuveni 35 000 latviešu strēlnieku.		
1916. gada aprīlis–1917. gada vidus – Nāves salas aizsardzība (Ikskīles priekštilta nocietinājumi Daugavas kreisā krasta ielokā).		
1916. gada beigas–1917. gada sākums – Ziemassvētku kaujas.		
	Februāra revolūcija.	
	Martā cars Nikolajs II atsakās no troņa. Krievijas XII armijā tiek veidotas kareivju deputātu padomes, ievēlētajā izpilžu komitejā – Iskosolā vairākumā ir eseri un maziņieki (menševiki).	
	Martā tiek izveidota pagaidu valdība, kuraicina uzturēt disciplīnu armijā.	Petrogradā izveido strādnieku un kareivju deputātu padomi, likvidē virsnieku pakāpes, padomes piedalās stratēģisku jautājumu izlemšanā.
Pēc Februāra revolūcijas nodibinās pilsoniskās partijas: Latviešu partija, Nacionāldemokrātiskā partija, Latviešu radikāldemokrātiskā partija, Latvju neatkarības partija, Latvijas Demokrātiskā partija, Latviešu zemnieku savienība, Latgales ļaužu partija, Latviešu republikāņu partija u. c.		

27.–29. martā sanāk Latviešu strēlnieku pulku deputātu I kongress, tiek ievēlēta Latviešu strēlnieku pulku apvienotās padomes Izpildu komiteja – Iskolastrels. Tās mērķis – organizēt strēlniekus, izvirzīt vienotas politiskas prasības.	18.–21. aprīlī Petrogradā notiek masu demonstrācijas ar lozungiem “Nost pagaidu valdību!”, “Demokrātisku mieru!”.	
16.–18. aprīlis – Valmierā sanāk Vidzemes bezzemnieku un laukstrādnieku I kongress; pieaug lielinieku ietekme.		
Maijā Rīgā notiek Latviešu strēlnieku pulku II kongress, kurš 17. maijā pieņem lielinieku izstrādāto rezolūciju par neuzticības izteikšanu pagaidu valdībai un tūlītēju kara izbeigšanu.		Somijas Seims pieņem lēmumu par Somijas patstāvību iekšējās lietās.
	Jūlijs. Pagaidu valdības krīze.	
Augustā latviešu strēlnieku virsnieki izveido Latvju kareivju nacionālo padomi. Tās mērķis – demokrātiskas Latvijas izveide, nacionālās kultūras attīstība.		Kijevā Ukrainas Rada pieprasa autonomiju.
21. augustā Rīgu ieņem vācu karaspēks, Latviešu strēlnieki un Krievijas XII armija atkāpjas uz Vidzemi.		
Pēc bolševiku Oktobra revolūcijas/apvērsuma daudzus latviešu virsniekus padzen no pulkiem. Palikušie zvēr cīnīties pret kontrevolūciju.	Oktobra revolūcija/apvērsums. Padomju varas nodibināšanās.	
Oktobra beigas un novembra sākums – 1. Daugavgrīvas, 3. Kurzemes latviešu strēlnieku pulks ieņem Cēsis, 6. Tukuma un 7. Bauskas pulks – Valmieru.		
7.–9. novembris – Valkā sanāk Latvijas Strādnieku, kareivju un bezzemnieku padomes Izpildu komiteja (Iskolats), kas pasludina padomju varu vācu neokupētajā Vidzemes daļā.		
17. novembrī tiek izveidota Latviešu pagaidu nacionālā padome, kas pasludina, ka Latvija, t. i., Kurzeme, Vidzeme un Latgale, ir autonoma un nedalāma.	Novembrī Tautas komisāru padome pieņem Krievijas tautu tiesību deklarāciju, kurā pasludinātas visu Krievijas tautu tiesības uz brīvu pašnoteikšanos līdz pat tiesībām atdalīties un veidot patstāvīgu valsti.	Vācija atļauj sasaukt Lietuvas pārstāvju konferenci, kas aizstāv Lietuvas neatkarību.
Decembrī uz Krieviju tiek atsaukti pirmie 2500 latviešu strēlnieki.	Decembrī tiek noslēgts pamiers ar Vāciju.	16. februārī Lietuva pasludina neatkarību 24. februārī – Igaunija.
	1918. gada 3. martā tiek parakstīts Brestļitovskas miera līgums. Kurzeme un Rīga tiek iekļauta Vācijas sastāvā, bet Vidzeme un Latgale, lai gan tur atrodas vācu karaspēks, saglabā pašnoteikšanās tiesības.	

* Šeit un turpmāk norikumi datēti pēc t. s. vecā stila – Krievijā tolaik spēkā esošā Jūlija kalendāra, kas no Eiropas un arī mūsdienās lietotā Gregora kalendāra “atpalika” par 13 dienām. Pāreja uz t. s. jauno stilu Krievijā notika 1918. gada februārī.

Pirmā pasaules kara notikumi Latvijas teritorijā (karte no Kara muzeja)

B

Jēdzieni

Bataljons – karaspēka vienība, kas ietilpst pulkā un sastāv no 3–4 rotām.

Čeka – pēc lielnieku apvērsuma Padomju Krievijā tika izveidota represīva iestāde cīņai pret politiskajiem pretiniekiem – Viskrievijas Ārkārtējā komisija cīņai ar kontrrevolūciju, spekulāciju un amatnoziegumiem (VĀK). Pēc tās nosaukuma saīsinājuma krievu valodā (*ЧК – чрезвычайная комиссия*) padomju drošības iestādes sāka saukt par čeku un to darbiniekus – par čekistiem.

Demonstrācija – gājieni, sanāksme vai cita darbība, ar kuru tiek pausta attieksme vai nostāja.

Divvaldība – situācija Krievijā pēc monarhijas (patvaldības) gāšanas 1917. gada martā, kad augstākā vara valstī piederēja pagaidu valdībai, taču lokālās norises kontrolēja un ietekmēja strādnieku, karēju un bezzemnieku padomes.

Eksekūcija – tiesas sprieduma vai miesas soda izpilde.

Eseri – Krievijas Revolucionāri sociālistiskās partijas biedri.

Fronte – karaspēka ierindas vai kaujas novietojuma priekšējā puse, kaujas laukā novietoto sauszemes spēku kopums.

Intervence – vienas vai vairāku valstu militāra iejaukšanās (iebrukums) citas valsts iekšējās lietās.

Iskolastrels – Latviešu strēlnieku pulku apvienotās padomes Izpildu komiteja (*Исполнительный комитет латышских стрелков*).

Iskolats – Latvijas Strādnieku, karēju un bezzemnieku deputātu (1917. gada jūlijs) ievēlēta Izpildu komiteja (*Исполнительный комитет Латвии*).

Iskosols – Krievijas XII armijas karēju deputātu padomes Izpildu komiteja (*Исполнительный комитет солдат*).

Kadeti – Krievijas Konstitucionāli demokrātiskās partijas biedri.

Kapitulācija – padošanās pretiniekam, pakļaujoties tā diktētiem noteikumiem.

Landtāgs – zemes sapulce; Vidzemē un Kurzemē muižniecības korporatīvas sapulces, līdz 19. gadsimta beigām izstrādāja Baltijas guberņu likumprojektus. Landtāgos bija pārstāvēta ļoti neliela Baltijas iedzīvotāju daļa.

Lielinieki (bolševiki) – Krievijas un Latvijas sociāldemokrātisko partiju biedri – V. Ļeņina (Uljanova) radikālo uzskatu atbalstītāji. Viņi aicināja mainīt politisko iekārtu valstī, izmantojot visus līdzekļus (demonstrācijas, streikus, bruņotu sacelšanos). Pirmā pasaules kara priekšvakarā un kara gados aģitēja pret karu, partijas programmā atzina Krievijas tautu tiesības uz pašnoteikšanos līdz pat tiesībām izstāties no impērijas.

Mazinieki (menševiki) – Krievijas un Latvijas sociāldemokrātisko partiju biedri, kuri bija par pakāpenisku politiskās dzīves demokratizāciju, sadarbojoties ar citām kreisajām partijām. Pēc lielnieku apvērsuma Krievijā 1917. gada oktobrī daļa no viņiem sāka sadarboties ar lieliniekiem, pret pārējiem tika vērstas represijas. 20. gadsimta 20.–30. gados, nostiprinoties totalitārajam režīmam, vairākums bijušo menševiku tika represēti.

Rota – karaspēka vienība, kas sastāv no vadiem.

Satversmes sapulce – Valsts pilsoņu (pavalstnieku) ievēlēts delegātu kopums ar tiesībām izstrādāt valsts pamatlikumu, kurā tiek noteikta valsts politiskā iekārta.

Streiks – kolektīva darba pārtraukšana, izvirzot noteiktas prasības.

Suverēns – neatkarīgs.

• CA 3. Dažādas pastkartes

Pastkarte. Jānis Roberts Tilbergs
(No Latvijas Kara muzeja fonda)

Pastkarte. Rihards Zariņš
(No Latvijas Kara muzeja fonda)

Pastkarte. Jānis Roberts Tilbergs
(No Latvijas Kara muzeja fonda)

Pastkarte. Jānis Roberts Tilbergs
(No Latvijas Kara muzeja fonda)

D (triju strēlnieku biogrāfijas un attēli)

D1

Frīdrihs Briedis (1888–1918) – latviešu strēlnieku pulkvedis. Dzimis Latgalē, 1909. gadā beidzis Pēterburgas karaskolu un sācis virsnieka karjeru Krievijas armijā. Pirmā pasaules kara sākumposmā dienējis 25. divīzijas štābā, bijis arī izlūks Austrumprūsijā.

1915. gadā bijis viens no pirmajiem virsniekiem, kas iesaistījās latviešu strēlnieku bataljonu organizēšanā, vadījis strēlnieku mācības Vecmīlgrāvī, komandējis 1. Daugavgrīvas bataljona 1. rotu. 1915. gada oktobrī–novembrī ar savas rotas izlūkiem naktīs negaidīti uzbrucis vāciešu pozīcijām pie Plakajiem un Veisu mājām, par ko apbalvots ar Sv. Jura ordeni. Ziemassvētku kaujās komandēja 1. bataljonu, tika ievainots. 1917. gadā – 1. Daugavgrīvas strēlnieku pulka komandieris.

Pēc 1917. gada lielinieku Oktobra apvērsuma atstāja pulku un devās uz Maskavu. No sava pulka bijušajiem virsniekiem izveidoja pretlielinieku organizācijas kodolu, aktīvi darbojās Latvju kareivju nacionālajā savienībā. 1918. gadā iesaistījās arī B. Savinkova organizētajā "Dzimtenes un brīvības glābšanas savienībā", piedalījās pret padomju varu vērstās sacelšanās organizēšanā un vadīšanā Ribinskā. 1918. gada 22. jūlijā čekisti viņu arestēja un 27. augustā Butirku cietumā nošāva.

Frīdrihs Briedis – 1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljona 1. rotas komandieris, 1915. gads.

Frīdrihs Briedis

D2

Līna Čanka-Freidenfelde (1893–1981) – latviešu strēlnieku pulku kaprāle, vecākā sanitāre. Bēgle no Kurzemes. Tā kā sievietes strēlnieku bataljonos nepieņēma, Līna nogrieza matus, paņēma mirušā brāļa Jāņa Čankas pasi un ar viņa vārdu brīvprātīgi iestājās strēlnieku bataljonā. Vēlāk dienēja 3. Kurzemes latviešu strēlnieku pulkā. Piedalījās kaujās Ložmetējkalnā, Nāves salā u. c.

Lielinieku laikā atgriezās Kurzemē. Vēlāk piedalījies cīņās pret Bermontu, 20.–30. gados strādāja savā jaunsaimniecībā. Pēc Otrā pasaules kara represēta.

Līna Čanka-Freidenfelde

D3

Jukums Vācietis (1873–1938) – latviešu strēlnieku pulkvedis. Dzimis kalpa ģimenē. 1897. gadā beidzis Viņas karaskolu un 1909. gadā Ģenerālštāba akadēmiju Pēterburgā.

1916. gada sākumā komandēja 5. Zemgales strēlnieku bataljonu (vēlāk pulku). Piedalījies 1916. gada Ziemassvētku kaujās, 1917. gada janvāra kaujās pie Ložmetējkalna un augusta–septembra kaujās pie Mazās Juglas.

1917. gada lielinieku Oktobra apvērsuma laikā kopā ar savu pulku nostājās padomju varas pusē un kļuva par 2. latviešu strēlnieku brigādes komandieri, 1918. gadā – Latviešu strēlnieku padomju divīzijas komandieris. 1918. gada jūlijā tika iecelts par Sarkanās armijas Austrumu frontes virspavēlnieku, bet no 1918. gada septembra līdz 1919. gada jūlijam bija Padomju Krievijas Bruņoto spēku virspavēlnieks, vienlaikus 1919. gada sākumā arī Padomju Latvijas armijas pavēlnieks.

No 1922. gada – Sarkanās armijas Kara akadēmijas pasniedzējs Maskavā. 1938. gadā represēts.

Jukums Vācietis

E1 Latviešu strēlnieku bataljonu nacionālais sastāvs (1916)

Bataljons	latvieši	igauņi	krievi	lietuvieši	poļi	vācieši	citi
1. Daugavgrīvas	1466	38	15	19	27	—	—
2. Rīgas	1503	24	16	25	17	2	4
3. Kurzemes	1278	28	28	28	11	1	1
4. Vidzemes	1227	28	12	27	12	2	4
5. Zemgales	1417	109	50	15	16	2	10
6. Tukuma	1575	97	47	36	27	11	7
7. Bauskas	1812	78	24	24	18	7	3
Kopā	10278	402	192	174	128	25	29
%	91,5	3,6	1,7	1,6	1,1	0,2	0,3

Avots A**Latviešu strēlnieks un rakstnieks Valdemārs Damberts**

Pirmais pasaules karš radīja dzīvu saviļņojumu latviešu tautā un sabiedrībā. Stāstīja, ka kādā Rīgas mobilizēto reģistrācijas punktā mobilizētie, negaidot ārstu apskati, dabūjuši savās rokās zīmogu "derīgs" un iespieduši savos dokumentos. Šī sajūsma izskaidrojama daļai ar vācu muižniecības privilēģēto stāvokli; bet nu bija karš ar Vāciju, un radās cerības atbrīvoties no šī virsslāņa privilēģijām.

Šilde Ā. Pirmā republika. Esejas par Latvijas valsti. – R.: Elpa, 1993. – 95. lpp.
[pirmais izdevums – Ņujorka, 1982. g.]

Avots B**Latviešu strēlnieks un rakstnieks Aleksandrs Plensners**

Nevarēdami vēl toreiz domāt par politisko patstāvību, latvieši gribēja būt lojāli Krievijas pilsoņi, cerēdami, ka arī Krievijas valsts vara būs pret visiem pīnācīgi lojāla.

Plensners A. Latvijas atbrīvošanās. I. – R.: A. Gulbis, 1928. – 99. lpp.

Avots C**Krievijas Valsts domes deputātu Jāņa Goldmaņa un Jāņa Zālīša parakstītais uzsaukums**

Pulcējieties zem Latvijas karogiem!

Latvijas dēli, mums ir ļauts dibināt kara pulkus. Par pamatu šiem pulkiem tiek likti tie divi varonīgie bataljoni, kas 19. un 20. aprīlī atsita vācu uzbrukumu Jelgavai. Pulkus vadīs latviešu virsnieki. Latviešu pulki kalpos Latvijas atkarošanai un aizstāvēšanai, lai tā arī turpmāk zeltu kā nešķirama varenās Krievijas daļa. Šo pulku apgādāšanu uzņēmās valdība, bet kā latviešu brīvprātīgie pulki un tautas lepnums tie stāvēs mūsu tautas īpašā aizgādībā un mīlestībā. (..)

Ticiet Krievijas nesalaužamajai varenībai, ticiet latviešu tautas gaišai nākotnei! Lai tad pulcējamies zem savas tautas karoga, zem divgalvainā ērgļa spārniem!

Pēc 700 gadiem no jauna veidojas mūsu tautas liktenis. Pēc šiem 700 ciešanu un gaidīšanas gadiem ir jāpiepildās tautas kulturālās atdzimšanas sapnim. Tagad vai nekad! Kara laukā jums, Latvijas dēli, jārada tagad tautas liktenis un slava. (..) Jo vairāk esam zaudējuši, jo vairāk mums jāatgūst. Lielajam naidu laikam jātop par lielas cerības un lielas saņemšanas laikmetu visā mūsu tautā. (..)

Kā arvienu, tā arī šinī grūtā brīdī, paliksim uzticīgi savai tēvu zemei un kalsim paši viņas likteni. (...) Brāļi, stunda ir situācija. Kas tic, tas uzvar. Uz priekšu ar latviešu karogu par Latvijas nākotni! (...) "Tēvu zemei grūti laiki, dēliem jāiet palīgā!"

Pēterpilī, 19. jūlijā 1915. g.

Pasaules vēsture vidusskolai. II. Hrestomātijā /
Atb. red. I. Misāns. – R.: Zvaigzne ABC, 2002. – 230.–231. lpp.

Avots D

Filozofs un literāts Pauls Dāle

Strēlnieku bataljonu dibināšana bija uzticības pierādīšana mūsu tautai un pašas tautas aicinājums sa-
viem dēliem – nodot savus spēkus un dzīvību par mūsu mīļotās dzimtenes brīvību un nākotni. (...) Un viņu
nacionālā nozīme arvien vairāk pīcaugs, jo skaidrāka viņa kļūs mūsu apziņai un jo darbīgāka būs mūsu
latviskā griba un atsaucība.

Dzimtenes Atbalss. – 1915. – 7. okt.

Avots E

Dzejnieks Rainis

Es apsveicu latviešu bataljonus kā brīvās Latvijas sagatavotājus, kā mūsu tautas gara patstāvības mo-
dinātājus, kā mūsu slavas paudējus. Aiz bataljoniem lai mīt jauna latvju kultūra visā spēkā un spožumā!

Lūdums. – 1916. – 29. aug.

Avots F

Tautā tobrīd valdīja liela sajūsma. Likās – pēc carisma sagrāves tiešām atausis īstas brīvības rīts,
sāksies demokrātiska sabiedriskā dzīve. Kurš ir par patiesu demokrātiju un kurš tikai par mantīgo šķiru
interesu aizsardzību – to vienkāršais cilvēks tobrīd vēl nesaprata. Uzticējās vārdiem, solījumiem, bet ar tiem
Krievijas tālaika politiķi neskopojās. Masas gaidīja, ka pagaidu valdība veiks plašus pārkārtojumus. Armija
nodeva tai uzticības zvērestu. 11. martā to darīja arī latviešu strēlnieku pulki. Daļa no tiem zvērēja Rīgas
laukumos domnieku J. Zālīša un J. Goldmaņa klātbūtnē.

Jaunākās Ziņas. – 1917. – 12. marts.

Avots G

Latvijas Sociāldemokrātija izcīnīja lielu uzvaru pār buržuāziskās valsts iekārtas aizstāvjiem latviešu
strēlnieku deputātu II kongresā Rīgā 1917. g. 12.–17. maijā. Tur notika īsta pretējo domu divkauja, kurā
sastapās pagaidu valdības piekritēji – XII armijas pavēlnieks ģenerālis Radko Dimitrijevs, pulkvedis K. Gopers,
rakstnieks J. Akuraters u. c. – no vienas puses un lielinieki J. Daniševskis, P. Stučka, T. Draudiņš, E. Vikmanis,
P. Bārda, V. Šteinharts, P. Bruņinieks – no otras. 17. maijā kongress pieņēma vēsturisko rezolūciju, ar kuru
latviešu strēlnieku pārgāja boļševiku partijas pusē, atzina V. I. Ļeņinu par savu idejisko vadoni un apsolīja
cīnīties par visas valsts varas pāreju padomju rokās. Rezolūcija tika pieņemta gandrīz vienbalsīgi. Tā pāuda
strēlnieku demokrātiski izteikto gribu.

Latvijas pilsoniskās partijas līdz tam bija deklarējušas gatavību respektēt tautas nostāju. Bet pēc 17. maija
tās sāka asu agitācijas kampaņu pret strēlnieku lēmumu, saucot strēlniekus par nodevējiem, dezertieriem,
vācu agentu uzpirktiemiem salašņām, prasīja pārtraukt viņus apgādāt ar pārtiku, apģērbu un ieročiem.

Tas tika darīts laikā, kad strēlnieki stingri pildīja savu dienestu frontē; kā agrāk – kopā ar sībiešu
strēlniekiem – palika XII armijas kaujaspējīgākais karaspēks.

Dreibins L. Latvija 1917. gadā //
Pretstatu cīņā. Latvija 1917.–1950. – R.: Avots, 1990. – 17. lpp.

Avots H

Līdz šim autonomija bij tikai inteliģences un politisku darbinieku doma un ideāls. Tagad ir laiks, ka šis ideāls dabū noskaidrošanu un ieskaņas visplašākās aprindās.

Dzimtenes Atbalss. – 1917. – 1. marts.

Avots I

Latvijas Sociāldemokrātijas V kongresa (1917. gada jūlijs) delegāts Peness

Kad iesākās karš, Krievijas buržuāzija cēla dumpi par to, ka peļņa iet garām viņas kabatām. Viņa prasīja, lai viņai tiktu doti pastellējumi tēvijas aizsardzībai. Šī politika gāja tik tālu, ka Krievijai aprūka naudas. Īsi pirms revolūcijas viņi jau sauca strādniekus uz ielas – tik lieli draugi viņi bija kļuvuši strādniekiem. Caur to arī cēlās sajukums, it kā mūsu revolūcijā būtu veduši cīņu divas šķiras. Uz šī pārpratuma dibinās arī visas pagaidu valdības krīzes. Mazinieki jau bija pa kara laiku pieraduši pie kopdarbības ar buržuāziju, viņi nekavējās sēsties ministru sēdekļos. Revolūcijas interesēs bija varu nodot noteiktās rokās. Šos uzskatus aizstāvēja revolucionārā sociāldemokrātija.

Ezergailis A. Esecas par 1917. gadu. – R.: Zinātne, 1991. – 155. lpp.

Avots J

Latviešu pilsonība nosodīja latviešu strēlnieku braucienu uz Petrogradu. Zemnieku savienības avīze "Līdums" nosauca viņus par tautas "pazudušo dēlu" un konstatēja: "Ar tagadējo soli latviešu strēlnieki uz visciešāko ir saistījuši lielinieckisko kustību Krievijas valstī ar latviešu tautas vārdu." Pilsoniskās avīzes brīdināja, ka pēc nenovēršamās kontrrevolūcijas uzvaras visu latviešu nāciju sodīšot par strēlnieku aktīvo dalību revolūcijā. Kā orākuls toreiz uzstājās arī visai populārais rakstnieks J. Akuraters, pareģojot, ka "valsts varas zobens (...) drīz izkritīs no nevarīgām rokām, un tad to pacels uz ātru un veiklu ķērienu diktators monarhists un nogurusī tauta padosies, kā jau arvienu vēsturē tas bijis."

Laika Vēstis. – 1917. – 5. nov.

Avots K

Daugavgrīvas latviešu strēlnieku bataljona jaunākā apakšvirsnieka Jēkaba Feldmaņa vēstule tuviniekiem 1916. gadā

Sveiki, mīlie piederīgie!

Visupirms es nosūtu jums savu sirsnīgu sveicienu un paziņoju, ka es biju uz pozīcijām aiz Rīgas pie Bērzmētes Ķekavas rajonā un tiku ievainots ar šrapnela šķēpeli kreisās rokas pirkstā. Labi, ka nekāra vairāk, tad roka bija pagalam. Mēs tikko kā izbraucām no Jurjevas* 5. jūlijā, tad Rīgā pārgulējām pa nakti un otrajā rītā iegājām vācu pirmajās līnijās, kuras prasīja diezgan daudz mūsu brāļu upurus – no visa bataljona bij palikusi tik trešā daļa. Mūs atkal papildināja viņu vietā. Vācu otrā līnija no mums bija nedaudz soļus nost, tā kā varēja dzirdēt, kā viens otrs runā. Mūsu artilērija apšāva vācu otro nostiprinājumu ar viesuļu uguni, bet velnam nekā nevar darīt – gada laikā stiprinājušies, nav joki tos ieņemt. Bet, pateicoties mūsu zaldātu varonībai, tomēr esam pārvirzījušies jau otrajā tranšejā, lai nu gan joki nav ar vācieti karot, jo tas spļauj elles uguni acīs. Mūsu ierakumu apšāudīja 7. jūlijā. Tad palikām par muļķiem, tikai dūmi un lielgabala uguns, kas gribēja mūs visus aprīt un apbērt ar čuguna krusu. Krita biedri, līdzās kritušiem nedaudzi biedri bija ievainoti, citi smagi, kā kurš. Mēs stāvējām iekš purviem – visapkārt meži, kā elle dubļi un torfs, nosmērējami ar zemēm kā lopiņi. Tas nav vis ar vārdiem izsakāms, kāda zaldātam dzīve.

Latvijas Kara muzeja gadagrāmata II. – R., 2001. – 175. lpp.

* Jurjeva – Tartu nosaukums 1893.–1919. gadā.

Avots L

Krievu sociāldemokrātu līderis Čheidze kādreiz [Latvijas ārietu ministram] Meierovicam teicis, ka viņi, kaukāzieši, pirmo pieminēkli uzceltu latviešu strēlniekiem, ja tikšot pie neatkarības: strēlnieki palīdzējuši tā sagraut cara Krieviju, ka visas tautas, kas neesot bijušas slinkas, varējušas atgūt savu brīvību.

Seskijs J. Latvijas valsts izcelšanās pasaules kara norisē.
Atmiņas un apcerējumi (1914-1921) – R: Balta, 1991. – 122. lpp.
[pirmais izdevums – R., 1938. g.]

Avots M

Visu 1917. un 1918. gadu līdz vācu ienākšanai turpinājās, pa daļai neoficiāla, strēlnieku demobilizācija. Uz Krieviju tamdēļ aizgāja 4000–5000 vīru. Lielāko tiesu tie bija no kurzemnieku bēgļu aprindām, kuriem trūka apmēšanās vietas dzimtenē. Raksturīgi tam laikam ir 8. Valmieras pulka komandiera Franča vārdi pēc vācu ienākšanas Vidzemē, atvadoties no pulka: “(..) mums nav vairs dzimtenes un tēvu zemes, kur palikt un ko aizstāvēt. Tamdēļ, dēli, cenšaties sadabūt privātas drēbes un izklīstiet (..)”

Strēlnieks. – 1972. – Nr. 28. – 33–35. lpp.

Avots N

Padomes kopumā un it sevišķi Petrogradas padomes dumīkus var apsveikt ar to, ka viņiem piecu mēnešu laikā [no 1917. gada februāra] ir izdevies demoralizēt armiju, sagraut tās disciplīnu un atvērt Vācijas ķeizara karavīriem ceļu uz Krievijas iekšieni.

Libausche Zeitung. – 1917. – nr. 214.

Avots O

Karavīru komitejas un citi viņu vēlētie orgāni nespēja nodrošināt disciplīnu. Tā pasliktinājās arī Latvijas dislocētajā XII armijā. Karavīri nevērīgi valkāja formas tērpu, bieži devās brīvsoli, atteicās piedalīties militārajā apmācībā. Tā vietā viņi apmeklēja mītiņus, dejas. Sliktās disciplīnas dēļ karavīriem bieži izcēlās konflikti ar virsniekiem. Ieroči tika glabāti pavirši, šautenes bieži bija netīras. XII armijas pavēlniecība nespēja piespiest paklausīt tai padoto karaspēku. Kareivji atteicās no uzbrukuma operācijām, vienīgi pauda gatavību palikt ierakumos.

Gavars P. Krievijas un Vācijas armiju izturēšanās pret Vidzemes civiliedzīvotājiem 1917. gadā // Latvijas Kara muzeja gadagrāmata, III. – R., 2002. – 32. lpp.

Avots P

Latviešu strēlnieku pulkvedis Jukums Vācietis

Latviešu strēlnieks nekur negāja kā akls ierocis valdošo personu rokās.

Nē.

Latviešu strēlnieks bija idejisku centienu izcīnītājs, un ar viņu bija jārēķinās kā ar tādu.

Ārzemju laikrakstos bieži bija lasāms, ka latviešu strēlnieki esot diez kamdēļ iemaisījušies Krievijas darīšanās. Šādi vientiesīgi ļautiņi negrib saprast, ka latviešu strēlnieku pulki sastāvēja no īstiem proletāriešiem, par kādiem viņus padarīja imperiālistiskā Krievija, un kā tādi viņi varēja Krievijas revolūcijā cīnīties tikai par proletariāta interesēm.

Latviešu strēlnieki Krievijā nebij vairāk svešinieki nekā krievi vairāk simts gadus Latvijā.

Vācietis J. Latviešu strēlnieku vēsturiskā nozīme. – R: Avots, 1989. – 254. lpp.
[pirmais izdevums – Maskava, 1922.–1924. g.]

Avots R

Maija sākumā pārvēl strēlnieku pulku un rotu komitejas, kuras zem lielinieku agitācijas iespaida ievēl daudz revolucionārākas. Latvju strēlnieku pulku apvienotās padomes darbība iesākās 12. maijā Rīgas Interimētrī. Ieradās arī ģenerālis. Radko-Dimitrijevs. Lielinieki organizējuši visus spēkus sēdē, lai varētu pieņemt lielinieciskus lēmumus. Viens pēc otra uzstājās lielinieku vadoņi (J. Daņiļevskis, P. Stučka u. c.) ar demagoģiskām runām. Runātājus, kuri bija noskaņoti citādi, mēģināja visādi traucēt. 16. maijā jau noskaidrojās, ka lieliniekiem būs pārsvars. Nacionāliem runātājiem J. Akurateram, K. Goperam u. c. ņem vārdu, jo tie runājis par pagaidu valdību un par uzbrukumu.

Pretstatu cīņā. Latvija 1917.–1950. – R: Avots, 1990. – 191. lpp.

Avots S 1

Latviešu strēlnieku pulkvedis Jukums Vācietis

Latviešu strēlnieki aizstāvēja Krievijā padomju valdību tādēļ, ka viņa atzina visu mazu tautu tiesības uz patstāvību, pat līdz izstāšanās no Krievijas sastāva. Latviešu strēlnieki cīnījās priekš brīvās Latvijas. Lūk, tie motīvi, kuri izskaidro mums, ka latviešu strēlnieki, savā masā nebūdami ne noteikti lielinieki, ne komunisti, tik kaisli aizstāvēja lieliniecismu Krievijā. Un tas bija pareizi. Mums, latviešiem, vajadzēja pabalstīt to partiju, kura atzina mūsu brīvību un patstāvību. Un tāda bija Krievijas lielinieku partija. Citas Krievijas partijas negribēja nekā dzirdēt par mazo tautu neatkarību. Daudzi nezina līdz šim laikam, kāda nozīme priekš latviešu strēlniekiem ir lozungam "Brīvā Latvija". Latviešu strēlnieks savā masā bija un palika nacionālists šī vārda vislabākajā nozīmē. Šis bija tas stimulē, kurš iedvesa latviešu strēlnieku rindās varonību izturēt cīņu par Krievijas atjaunošanu līdz beidzamajam. Latviešu strēlnieki saprata labi, ka, ja Krievijā atgriezīsies reakcija, līdz ar to Baltijā visa vara nāks reakcionāru rokās. Tādēļ, cīnīdamies pret krievu reakciju, latvieši izcīnīja brīvību Baltijai, likdami pamatu brīvai Latvijai."

Vācietis J. Latviešu strēlnieku vēsturiskā nozīme. – R: Avots, 1989. – 158. lpp.
[pirmais izdevums – Maskava, 1922.–1924. g.]

Avots S 2

Latviešu strēlnieku pulkvedis Jukums Vācietis

Padomju valdība bija vienīgā, kura atzina mazo tautu neatkarību, pat līdz viņu pilnīgai atdalīšanai no Krievijas sastāva. Neviena cita Krievijas politiskā partija to nesolīja, pat sociālistus revolucionārus neizņemot. Kadeti, krievu nacionālisti, vēlākie Kolčaka, Denikina un Judeņiča vara izplafitāji, labprāt būtu mazās nomaļu tautiņas pilnīgi ar bruņotu papēdi nospieduši... Tāpēc saprotams, ka latvieši nevarēja palaist garām to izdevīgo vēsturisko momentu: viņiem vajadzēja atbalstīt Krievijas padomju varu ar ieročiem rokās, lai gala rezultātā gūtu brīvu Latviju.

Vācietis J. Latviešu strēlnieku vēsturiskā nozīme. – R: Avots, 1989. – 31. lpp.
[pirmais izdevums – Maskava, 1922.–1924. g.]

Avots T

Francijas vēstnieks Krievijā Ž. Nulenss

Vēl atmiņā, ka lielinieku revolūcijas sākumā, pēc tam, kad spīdoši bija turējušies kauju ugunīs, viņi [latviešu strēlnieki], nepieciešamības spiesti, bija iestājušies padomju valdības dienestā, jo tie nevarēja atgriezties savā zemē, kas no 1917. g. jūlija bija vācu okupēta.

Seskis J. Latvijas valsts izcelšanās pasaules kara norisē.
Atmiņas un apcerējumi (1914–1921) – R: Balta, 1991. – 121. lpp.
[pirmais izdevums – R., 1938. g.]

Avots U

Rīgas strādnieka Oto Vilipa vēstule brālim 2. Rīgas latviešu strēlnieku pulka karavīram Robertam Vilipam 1917. gada 24. jūlijā

Sirdsmīļais brālīt!

Tavu vēstuli saņēmu 24. jūlijā, par kuru Tev sirsnīgi pateicos. Jā, brālīt, man brīnums, ka Tu neesi manas rakstītās vēstules saņēmis. Bet tur jau nav gan ko brīnīties, ka tagad tādi laiki, ka atkal visas vēstules iet caur sarkano zīmuli*, Tev nabaga strādniekam vairs nav brīva vārda. Tu nedrīksti vairs taisnību runāt, par to tev draud sods – cietumi, katorga vai nāve. Tas ir tagad kā vecā režīma laikā – tik ej un ciet, mirsti badā un turi muti kabatā, tad tu esi labs kalps. Tik ko es saku – beigtam vairs brīvības un zemes nevajaga. Un tāpat kroplam – tam brīvība un zeme ir ielas stūris. Un šodien, kad Tev rakstu – tas ir 24. jūlijā – skatos pa logu – iet cilvēku jūra pelēkos mēteļos, pa priekšu ar mūziku. Un ap vidu ieraugu, ka nes sarkanu karogu ar uzrakstu, bet izlasīt nevarēju, kas bija tur uzrakstīts, jo vēlš plivināja karogu. Kad nu saņem šo vēstuli, tad atraksti.”

Latvijas Kara muzeja gadagrāmata II. – R., 2001. – 177. lpp.

* Domāta cenzūra.

Avots V 1

1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku pulka strēlnieka Teodora Launaga vēstule brālim 1917. gada 4. septembrī

Sveiki, brālīt un švāģeriem!

Šīs rindīņas rakstu jau tālu nost no mūsu mīļās vecās Rīgas. Nu man jau tagad ir jāraksta tā – “Man nav ne Dzimtenes, ne mājas, ne kādas sirds, kas mani mīl.” Daugavgrīvu atstāju 21. augustā, taisni saulei noejot. (...) Nevaru jums to visu aprakstīt, ar kādu nospiedošu garastāvokli un grūtu sirdsapziņu man bija jāšķiras no Rīgas, no mūsu pēdējās Latvijas pilsētas. Kad vēl pēdējo ardievu skatu pārlaidu pār Rīgu, tad asinis apstāja ritēt. Redzēju tikai vienu lielu neaptveramu uguns jūru un melnus dūmu stabus gaisā. Uguns mēles tā tikai dejoja, it kā priecātos par jaunu upuri. Vēl jo vairāk mani pārņēma šausmas, kad iedomājos par saviem piederīgajiem – vai tikai viņi arī tur nav palikuši iekšā. Tā bija taisni priekš Rīgas soda diena. (...)

Tikai ko es jums teikšu, mīļie radiņi, kad kāds atkal saka, ka zaldāti ir vainīgi pie Rīgas atdošanas [vāciešiem], tad tādu uzskatiet par nesaprašu, jo pie tiem notikumiem un pie tiem upuriem un cilvēku asinīm, kas slācīja Rīgas ielas, nav zaldāti vainīgi, bet gan kas cits. Zaldāti visi bija ar mieru atdot jaunās dzīvības, lai tikai Rīga paliktu mūsu.

Latvijas Kara muzeja gadagrāmata II. – R., 2001. – 178. lpp.

Avots V2

1. Daugavgrīvas latviešu strēlnieku pulka strēlnieka Teodora Launaga vēstule brālim 1917. gada 13. oktobrī

Sveiki, brālīt un švāģeriem!

Varu jums teikt, ka man tā zaldātu dzīve tagad ir pavisam nepanesama, tāda garlaicība un baigas iedomas mani moca, ka to nemaz nevaru jums aprakstīt. Pa to laiku, kad prusaks* ieņēma tās salas pie Rīgas jūras līča ieejas, tad jau mēs arī rīkojāmies uz bēgšanu. Iedzīvotāji arī ļoti daudzi aizbrauca prom no Rēveles**. Ar vārdu sakot – panika bija liela pie mums. Tad pēc tam bija atkal otras briesmas – pie mums tika likvidēta kroņa spirta noliktava, zaldāti piedzērās līdz ārprātam, bij ievainoti, bij arī kritušie. Bet tas nemaz netika ievērots, jo šņabi vajadzēja dabūt. Kazarmā tai laikā dzīvot bija ļoti briesmīgi, jo gāja trakāki kā trako namā. Cits kauca kā vilks, cits rēja kā suns, cits ķēra kā krauklis. Kauna nav, negēlīga lamāšanās, drēbes viens otram plēsa no muguras nost. Tas bija laiks, kad brīvie pilsoņi bija pārvērtušies par brīviem lopiem. Tad no jauna dzirdu, ka 20. oktobrī tagadējā pagaidu valdība tika gāzta un ka visai varai jāpāriet darba tautas priekšstāvju rokās, un ka tikai tad karš tikšot nobeigts. To laikam ar mēs sagaidīsim, jo uz Kerenski*** visi petrogradiēši raugās ar īgnumu.

Latvijas Kara muzeja gadagrāmata II. – Rīga, 2001. – 178. lpp.

* Domāti prūši jeb vācieši.

** Rēvele – Tallinas nosaukums līdz 1917. gadam.

*** Aleksandrs Kerenskis (1881–1970) – Krievijas pagaidu valdības vadītājs 1917. gada jūlijā–oktobrī.

BIBLIOGRĀFIJA

- Čaks A. Mūžības skartie. Dzejas par latviešu strēlniekiem. – R.: Liesma, 1988.
- Gavars P. Strēlnieki par neatkarību // Lauku Avīze. Mājas Viesis. – 2003. – 17. janv.
- Iskolata republika. Sociālistiskā valstiskuma veidošanās Latvijā. – R.: Avots, 1988.
- Kaktiņš J. Varoņu sejas. [Strēlnieku, viņu komandieru biogrāfijas un atmiņas]. – R., 1930.
- Kalniņš B. Vēl cīņa nav galā. – Stokholma: Memento, 1983.
- Kļaviņš V. No carisma Latvijā. – R., 1927.
- Latviešu strēlnieki. Atmiņu krājumi. 1.–8. sēj. – R., 1935.–1940.
- Latviešu strēlnieku vēsture. 1915–1920. – R.: Zinātne, 1970.
- Latvijas Kara muzeja gadagrāmatas. – R., 2000.–2004.
- Mednis E. Pulkvedis Briedis / Trešais, pārstr. izd. – R.: Zvaigzne, 1993.
- Peniķis M. Pasaules karš 1914., 1915. un 1916. gadā un latviešu strēlnieku bataljonu cīņas. 1.–2. d. – R., 1935.–1939.
- Porietis J. Astoņas zvaigznes. – R., 1937.
- Porietis J. Strēlnieki Nāves salā. – R., 1937.
- Pretstatu cīņā. Latvija 1917.–1950. – R.: Avots, 1990.
- Seskis J. Latvijas valsts izcelšanās pasaules kara norisē. Atmiņas un apcerējumi (1914–1921) – R.: Balta, 1991.
- Tupiņš A. Nāves sala. – R., 1923.
- Vācietis J. Latviešu strēlnieku vēsturiskā nozīme. – R.: Avots, 1989.
- Varoņu laiks. Varoņu dzejas antoloģija. Sast. J. Mednis, R. Behris. – Rīga, 1935.